

DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-97.2022>

eISSN 2710-3986

<https://imzo-journal.org.ua>

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

Категорія «Б»

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Випуск 2(97)

Київ – 2022

DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-97.2022>

eISSN 2710-3986

УДК 37

П 78

Рекомендовано Вченою радою ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (протокол № 8 від 26 жовтня 2022 р.)

Засновник: Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»

Адреса редакції: 03035, Київ, вул. Митрополита Василя Липківського 36, каб. 319 б, тел.: (044) 248-25-14, e-mail: P_education@ukr.net

Головний редактор: Пушкарьова Т. О. – д-р пед. наук, професор, член-кореспондент НАПН України

Редакційна колегія:

Бульвінська О.І. – канд. пед. наук, старший науковий співробітник; Дівінська Н. О. – канд. пед. наук, старший науковий співробітник (*відповідальний редактор*); Заєць С. В. – канд. екон. наук, доцент; Дашковська О. В. – канд. хім. наук, доцент; Калмиков Г. В. – канд. пед. наук, доцент; Кремінський Б. Г. – д-р пед. наук, доцент; Крюкова Є. С. – канд. пед. наук, доцент; Мельник О. М. – канд. пед. наук, старший дослідник; Мисан І. В. – канд. пед. наук, доцент; Пермінова Л. А. – канд. пед. наук, доцент; Погребняк В. П. – канд. тех. наук, професор; Путров С. Ю. – д-р філос. наук, професор; Султанова Л. Ю. – д-р пед. наук; Трима К. А. – канд. політ. наук; Уваркіна О. В. – д-р філос. наук, професор, Заслужений працівник освіти України; Sajtos-Zapotocsnaja Natália – доктор філософії (PhD)

П 78 Проблеми освіти: збірник наукових праць. Електронне видання ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». К., 2022. Вип. 2(97). 289 с.

У збірнику наукових праць відображено результати досліджень з теоретичних, методологічних і методичних проблем вищої освіти в контексті євроінтеграції, актуальних питань дошкільної, початкової і середньої освіти на шляху реформування, порівняльного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розвитку професійної освіти.

Для науковців, вчителів, викладачів, слухачів інститутів післядипломної освіти, докторантів, аспірантів, студентів.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату. Посилання на матеріал запозичений зі збірника є обов'язковим. Редакція не завжди поділяє думки авторів.

DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-97.2022.15>

УДК 378:355.244.1

Віталій Купрар,
науковий співробітник,
відділ науково-методичного забезпечення
підвищення якості освіти,
Державна наукова установа
«Інститут модернізації змісту освіти»,
Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-7930-8168

РОЛЬ ТА МІСЦЕ МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ У ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВІЙСКОВОСЛУЖБОВЦІВ

У статті висвітлено особливості підготовки військовослужбовців у закладах вищої освіти України. Визначено, що формування морально-вольових якостей майбутніх військовослужбовців відбувається як у процесі здобування професійних знань у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, так і під час фізичної й тактичної підготовки.

З'ясовано, що у науковій літературі термін «морально-вольові якості» досліджується як взаємозв'язок між поняттями «моральні якості» і «вольові якості».

На основі аналізу наукової літератури уточнено поняття «морально-вольові якості майбутніх військовослужбовців», яке розуміємо як стійкі характеристики особистості, що впливають на здатність керувати своєю поведінкою та діяльністю в усіх ситуаціях на основі дотримання моральних норм.

Доведено, що для успішної професійної діяльності майбутнім військовослужбовцям необхідно формувати такі морально-вольові якості, як: цілеспрямованість; сміливість і рішучість; самостійність і винахідливість; наполегливість і завзятість; витримка і самовладання; дисциплінованість та організованість.

Ключові слова: *військова освіта, професійна підготовка військовослужбовців, військові заклади вищої освіти, моральні якості, вольові якості, морально-вольові якості, цілеспрямованість, сміливість і рішучість, самостійність і винахідливість, наполегливість і завзятість, витримка і самовладання, дисциплінованість і організованість.*

Постановка проблеми. Стан, в якому сьогодні перебуває наша держава, вимагає від суспільства та державних інституцій зусиль, спрямованих на зміцнення обороноздатності країни, що є сукупністю її воєнного, економічного, соціального та морально-політичного потенціалу, основою якого є забезпечення Збройних Сил та інших військових формувань необхідною кількістю військово навчених громадян.

Сьогодні військова підготовка проводиться у військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти та закладів вищої військової освіти. Важливою складовою результатів такого навчання є фізична та морально вольова підготовленість майбутніх військовослужбовців.

Результати наукових досліджень та практичний досвід з бойової підготовки свідчать, що важливий і найбільш ефективний засіб виконання завдань спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців – це застосування фізичних вправ та відповідних видів спорту, найбільш наближених за структурою рухів і характером фізичних навантажень до військово-професійної діяльності військовослужбовців.

Вольова підготовка завжди була і є основою психологічного забезпечення боєготовності особового складу Збройних сил, проте на теперішньому етапі, в умовах переходу Збройних сил України (ЗСУ) до комплектування військ на контрактній основі, ця тема є особливо актуальною. Це примушує фахівців до пошуку методів і засобів, які є ефективні, проте недостатньо використовуються у навчанні та вихованні майбутніх офіцерів – висококваліфікованих фахівців Збройних Сил України.

Отже, удосконалення дидактичних можливостей процесу навчання і виявлення факторів, від яких залежить успішність розвитку морально-вольових якостей майбутніх військовослужбовців зумовило проведення наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науково-педагогічній літературі представлена значна кількість праць, які присвячені різним

аспектам розвитку морально-вольових якостей. Морально-вольові якості особистості є предметом наукових досліджень Ю. Дубовик, В. Желанової, Ю. Ковальнової та ін.

Так, Ю. Ковальова досліджує проблему розвитку морально-вольових якостей у старшокласників, які на думку вченої формуються у процесі накопичення індивідуального досвіду під впливом соціальної сфери, навчання та виховання, рівня розвитку форм, засобів взаємодії із зовнішнім світом, організаційної роботи з морально-вольової підготовки під час навчально-виховної роботи [4].

Позитивний вплив настільних інтелектуальних ігор на розвиток таких якостей особистості як, дисциплінованість, самостійність, колективність, цілеспрямованість досліджує М. Сарнавський. Дослідник виокремлює групу морально-вольових якостей, які поєднують у собі як моральні, так і вольові характеристики особистості [9].

Формуванню лідерської компетентності майбутніх офіцерів в системі професійної підготовки у вищих військових закладах освіти присвячені праці таких науковців, як: Н. Агаєва, О. Бойко, О. Кокун, І. Пішко, Н. Лозінської, М. Герасименко, В. Ткаченко та ін.

Проблемам формування якостей здобувачів вищої освіти у процесі військової підготовки присвячені роботи М. Зубалій (військово-патріотичне виховання), А. Ребрини, А. Огнистого (професійно-прикладна військова підготовка), А. Бородіна (військово-прикладна фізична підготовка); О. Петрачкової, І. Овчарук (військово-фізична підготовка), Є. Анохіна (організація фізичної підготовки військовослужбовців) та ін. Дослідниками доведено, що рухові навички, які формуються в процесі навчання навичкам з різних видів спорту, сприяють формуванню таких морально-вольових якостей як: цілеспрямованість, витривалість, самостійність, наполегливість, стійкість, сміливість, рішучість, самовладання та ін.

Разом з тим, проведений аналіз наукової літератури засвідчує, що проблеми вдосконалення морально-вольових якостей у майбутніх військовослужбовців у системі загальної професійної підготовки в доступній нам науковій та науково-методичній літературі висвітлені ще недостатньо.

Мета статті – на основі аналізу наукової літератури уточнити поняття «морально-вольові якості майбутніх військових» у загальній системі професійної підготовки та визначити її структурні компоненти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Військовослужбовці сьогодні вирішують важливі для нашого суспільства завдання. У Статті 17. Конституції України наголошено, що найважливішими функціями держави і всього українського народу є захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки, а на Збройні Сили України і відповідні військові формування та правоохоронні органи держави покладаються: оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності; забезпечення державної безпеки і захист державного кордону та ін. [5]. Аналіз наукових досліджень [11], відповідних нормативних документів [8] доводить, що військовослужбовці, залежно від звання, виконують різні функціональні обов'язки від педагогічних, виховних до організації військово-педагогічного процесу у військових підрозділах і частинах. Безперечно це вимагає певних професійних знань, розвитку необхідних умінь та якостей.

Слід зазначити, що у науковій літературі термін «морально-вольові якості» досліджується як взаємозв'язок між поняттями «моральні якості» і «вольові якості». «Моральна якість» розглядається як поняття моральної свідомості, за допомогою якої виділяються в суспільному житті і характеризуються з морального погляду найбільш типові риси поведінки людей [2].

У майбутніх військовослужбовців формування моральних якостей, які необхідні для успішної військово-професійної діяльності, здійснюється

переважно на навчальних заняттях, в процесі служби, під час участі у спеціальних заходах у позанавчальний час, у процесі яких вони здобувають знання з теорії моралі, норм і правил поведінки, вимог, які висуваються до військовослужбовця; прищеплюються навички і звички високоморальної поведінки в різних умовах і обставинах.

Вольові якості у психолого-педагогічній літературі розглядаються як відносно стійкі, незалежні від конкретно ситуації психічні утворення, що засвідчують досягнутий особистістю рівень свідомої саморегуляції поведінки, її влади над собою. До їх числа відносять: мужність, цілеспрямованість, рішучість, самостійність, наполегливість, ініціативність, витримку тощо [1].

Ряд дослідників (Л Кізло, О Купріненко, С Федак) рекомендують вивчати вольовий профіль особистості (наочне зображення уявного рівня розвитку певних показників вольових якостей) для того, щоб мати загальну уяву про рівень розвитку вольової готовності військовослужбовців до професійної діяльності.

Надамо характеристику вольовим якостям, які повинні бути сформовані у майбутніх військовослужбовців:

Цілеспрямованість – уміння чітко ставити завдання і, долаючи труднощі та перешкоди, прямувати до мети.

Сміливість і рішучість – уміння долати свій страх, приймати обдумані рішення в умовах дефіциту часу, в критичних ситуаціях, уміння ризикувати, швидко приймати відповідальні рішення, правильно оцінювати міру загрози або ризику, не передумувати виконувати свідомо вже прийняті рішення, приборкувати або запобігати виникненню почуття страху.

Самостійність та винахідливість – уміння діяти без підказки, здатність до активності в організації діяльності.

Наполегливість і завзятість – здатність долати перешкоди, втому, значні фізичні та психічні навантаження, гостру спортивну боротьбу; боротися

з лінощами, небажанням тренуватися, монотонією; терпляче й систематично вдосконалювати техніку виконання вправ у багаторазовому повторенні та ін.

Витримка та самовладання – уміння реально й адекватно мислити, вміння керувати своїми емоціями в різних умовах і під впливом різних подразників [3].

Проведений аналіз тлумачення таких понять як «моральні якості» та «вольові якості» дозволяє нам визначити *морально-вольові якості майбутніх військовослужбовців як стійкі характеристики особистості, які впливають на здатність керувати своєю поведінкою та діяльністю в усіх ситуаціях на основі дотримання моральних норм.*

На основі врахування різних позицій учених з проблеми можемо зробити висновок про те, що для успішної професійної діяльності майбутнім військовослужбовцям необхідно формувати ще й такі морально-вольові якості як: дисциплінованість та організованість, оскільки саме ці якості є ключовими у забезпеченні безпеки України. Високі рівні дисциплінованості і організованості вважаються важливими показниками якості військового професіоналізму, що впливають на успішність оволодіння технологією службово-бойової діяльності.

Дослідники зазначають, що концепція дисципліни завжди формується під впливом певної теорії, що обумовлює характер практичних дисциплінарних вимог. У цьому зв'язку структуру і зміст механізму регуляції поведінки особового складу ЗСУ представлено, як сукупність трьох важливих елементів, які знаходяться у тісному взаємозв'язку [6], це:

- 1) індивідуально-особистісна дисциплінованість (притаманна кожному військовослужбовцю, незалежно від звань і займаних посад);
- 2) колективна дисциплінованість (є властивістю добре організованого й вихованого військового підрозділу, що виробляє свої внутрішні соціально-психологічні механізми порядку);

3) мистецтво дисциплінарного управління (сутність військово-професійної компетентності командира).

У структурі морально-вольових якостей майбутніх військовослужбовців вирізняють три компоненти [10]: інтелектуальний, емоційно-мотиваційний і виконавчий.

Розвиток інтелектуального компонента передбачає засвоєння майбутніми військовослужбовцями системи загальних і спеціальних знань, необхідних для прийняття та реалізації доцільних, обґрунтованих рішень. Формування знань може здійснюватися шляхом поєднання спортивної підготовки курсантів з високою розумовою активністю.

Мотиваційно-емоційний компонент морально-вольових якостей розвивається під час виховання у майбутніх військовослужбовців результативних і процесуальних мотивів вольової поведінки. Виховання результативних мотивів здійснюється, з одного боку, шляхом ознайомлення курсантів з етичними цінностями, формування етичних норм і правил, високих моральних поглядів і переконань, з іншого боку – шляхом нагромадження досвіду моральних і спортивних переживань у процесі подолання різного роду перешкод.

Удосконалення виконавчого компонента морально-вольових якостей може досягатися шляхом засвоєння майбутніми військовослужбовцями прийомів психічної саморегуляції і на цій основі виховання здатності до мобілізації вольових зусиль.

Слід зазначити, що формування професійних умінь і морально-вольових якостей майбутніх військовослужбовців відбувається також під час тактичної підготовки, основними завданнями якої є:

- вивчення основ, по яких проводиться загальновійськовий бій;
- доведення до особового складу вимог відповідних статутів, що стосується дій підрозділів, які беруть участь у всіх без винятку бойових ситуаціях;

- набуття навичок про те, як у бойових умовах застосовувати індивідуальну та групову зброю, а також військову техніку;
- навчання тому, як перебувати в повній відповідній готовності і проводити вмілі дії за призначенням;
- ведення бою в умовах складної та мінливої обстановки;
- вдосконалення умінь і навичок командирів, які застосовуються в тих умовах, коли потрібно організувати і забезпечити військові дії, а також безперервно управляти в бою підрозділами та веденням вогню;
- формування в особового складу якостей, які демонструють свідому відповідну дисципліну та ін. [7].

Проведене дослідження показало, що у майбутніх військовослужбовців під час навчання і довоєнної підготовки виникає певний зв'язок із соціальним довкіллям. Володіння бойовим мистецтвом, фізична підготовленість, сформовані морально-вольові якості можуть впливати на репутацію у групі і ставлення до військовослужбовця, і навпаки, недостатньо сформовані професійні знання та якості можуть призводити до порушення статуту, дисципліни у групі та ін. Тому формування зазначених вище якостей повинно відбуватися у поєднанні всіх видів професійної підготовки майбутніх військовослужбовців.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, на основі аналізу наукової літератури визначено, що морально-вольові якості майбутніх військовослужбовців це стійкі характеристики особистості, які впливають на здатність керувати своєю поведінкою та діяльністю в усіх ситуаціях на основі дотримання моральних норм.

З'ясовано, що для успішної професійної діяльності майбутнім військовослужбовцям необхідно формувати такі морально-вольові якості, як: цілеспрямованість; сміливість і рішучість; самостійність і винахідливість; наполегливість і завзятість; витримка і самовладання; дисциплінованість та організованість.

У процесі проведення дослідження доведено, що формування морально-вольових якостей майбутніх військовослужбовців відбувається як у процесі здобування професійних знань у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, так і під час фізичної і тактичної підготовки.

Подальшого дослідження потребують питання формування готовності здобувачів військових навчальних закладів до виконання бойових завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вольові якості особистості. *Загальні проблеми психології*. URL: https://pidru4niki.com/10480304/psihologiya/volovi_yakosti_osobistosti
2. Глушман Т. М. Моральні якості особистості як складова професійної культури майбутнього менеджера. URL: http://umo.edu.ua/images/content/institutes/imp/vydannya/visnyk_umo/pedagogika/2_2016/Глушман.pdf
3. Кізло Л., Купріненко О., Федак С. Особливості розвитку вольових якостей курсантів засобами фізичної підготовки і спорту (з використанням елементів рукопашного бою). URL: https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/1394/1/Кізло_87.pdf
4. Ковальова Ю. Формування морально-вольових якостей у старшокласників. URL: <https://dspace.cuspu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3102/1/Формування%20морально-вольових%20якостей%20у%20старшокласників.pdf>
5. Конституція України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z960254K?an=47>
6. Паркулаб О., Котілок Т. Військова дисципліна як компонент психологічної готовності особистості до армійської служби. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/psp/article/view/3289/3727>
DOI: <https://doi.org/10.15330/psp.24.103-112>
7. Пономарьов В.О., Андреев О.Г. Формування професійних умінь курсантів у напрямку тактичної підготовки. *Актуальні питання забезпечення службово-бойової діяльності правоохоронних органів та військових формувань: матеріали регіон. круг. столу (м. Харків, 19 травня 2017 р.)*. Харків: Право, 2017. Вип. 1. 130 с. С. 100–103].
8. Про затвердження Положення про вищі військові навчальні заклади. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467-2021-%D0%BF#Text>
9. Сарнавський М. О. Сутність морально-вольових якостей особистості та значення настільних інтелектуальних ігор у їх формуванні. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/24934/SARNAVSKYI%20M.%20O..pdf?sequence=1&isAllowed=y>

10. Фігура О. В. Методика формування морально-вольових якостей курсантів у процесі занять східними єдиноборствами. URL: <http://ap.uu.edu.ua/article/466>

11. Чистякова І., Драга І. Підготовка військовослужбовців у закладах вищої освіти України. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/21.pdf>

12. Szutta N. The Virtues of Will-Power—from a Philosophical&Psychological Perspective. URL: https://www.researchgate.net/publication/339315546_The_Virtues_of_Will-Power_-_from_a_Philosophical_Psychological_Perspective
DOI: <https://doi.org/10.1007/s10677-020-10068-1>

13. Хайтматов У. Т. The Psychological View of the Military Community. URL: <https://openaccessjournals.eu/index.php/ijdpp/article/download/493/481/1844>

Стаття надійшла до редакції 17.09.2022

Vitalii Kytrar. The Role and Place of Moral-Willed Qualities in the General System of Training of Future Military Officers.

The article investigates the peculiarities of the training for military personnel in higher education institutions in Ukraine. The formation of moral and volitional qualities of future military personnel takes place both in the process of gaining professional qualifications in higher military educational institutions and military educational units of higher education institutions and during physical and tactical training.

Study of the scientific literature shows that the term "moral-willed qualities" is studied as a relationship between the concepts of "moral qualities" and "willed qualities".

Based on the analysis of scientific literature, the concept of "moral and volitional qualities of future military personnel" has been clarified, which we understand as stable personality characteristics that affect the ability to manage one's behaviour and activities in all situations based on compliance with moral standards.

It has been proven that for successful professional activities, future military personnel need to develop such moral and volitional qualities as purposefulness; courage and determination; independence and resourcefulness; perseverance and tenacity; endurance and self-control; discipline and organization.

Key words: *military education, professional training of servicemen, military higher education institutions, moral qualities, willed qualities, moral-willed qualities, purposefulness, courage and determination, independence and resourcefulness, perseverance and tenacity, endurance and self-control, discipline and self-organization.*

REFERENCES

1. Vol`ovi yakosti osoby`stosti. Zagal`ni problemy` psy`xologiyi. URL: https://pidru4niki.com/10480304/psihologiya/volovi_yakosti_osobistosti [in Ukrainian].
2. Glushman T. M. Moral`ni yakosti osoby`stosti yak skladova profesijnoyi kul`tury` majbutn`ogo menedzhera. URL: http://umo.edu.ua/images/content/institutes/imp/vydannya/visnyk_umo/pedagogika/2_2016/Glushman.pdf [in Ukrainian].
3. Kizlo L., Kuprinenko O., Fedak S. Osobly`vosti rozvy`tku vol`ovy`x yakostej kursantiv zasobamy` fizy`chnoyi pidgotovky` i sportu (z vy`kory`stannyam elementiv rukopashnogo boyu). URL: https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/1394/1/Kizlo_87.pdf [in Ukrainian].
4. Koval`ova Yu. Formuvannya moral`no-vol`ovy`x yakostej u starshoklasny`kiv. URL: <https://dspace.cuspu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3102/1/Formuvannya%20moral`no-vol`ovy`x%20yakostej%20u%20starshoklasny`kiv.pdf> [in Ukrainian].
5. Konsty`tuciya Ukrayiny`. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z960254K?an=47> [in Ukrainian].
6. Parkulab O., Kotilok T. Vijs`kova dy`scy`plina yak komponent psy`xologichnoyi gotovnosti osoby`stosti do armijs`koyi sluzhby`. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/psp/article/view/3289/3727>
DOI: <https://doi.org/10.15330/psp.24.103-112> [in Ukrainian].
7. Ponomar`ov V. O., Andryeyev O. G. Formuvannya profesijny`x umin` kursantiv u napryamku takty`chnoyi pidgotovky`. Aktual`ni py`tannya zabezpechennya sluzhbovo-bojovoyi diyal`nosti pravooxorony`x organiv ta vijs`kovy`x formuvan`: materialy` region. krug. stolu (m. Xarkiv, 19 travnya 2017 r.). Xarkiv: Pravo, 2017. Vy`p. 1. 130 s. S. 100–103. [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro vy`shhi vijs`kovi navchal`ni zaklady`. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467-2021-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
9. Sarnavs`ky`j M. O. Sutnist` moral`no-vol`ovy`x yakostej osoby`stosti ta znachennya nastil`ny`x intelektual`ny`x igor u yix formuvanni. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/24934/SARNAVSKYI%20M.%20O..pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].
10. Figura O. V. Metody`ka formuvannya moral`no-vol`ovy`x yakostej kursantiv u procesi zanyat` sxidny`my` yedy`noborstvamy`. URL: <http://ap.uu.edu.ua/article/466> [in Ukrainian].
11. Chy`styakova I., Draga I. Pidgotovka vijs`kovosluzhbovciv u zakladax vy`shhoyi osvity` Ukrayiny`. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/21.pdf> [in Ukrainian].

12. Szutta N. The Virtues of Will-Power –from a Philosophical&Psychological Perspective. URL: https://www.researchgate.net/publication/339315546_The_Virtues_of_Will-Power_-_from_a_Philosophical_Psychological_Perspective
DOI: <https://doi.org/10.1007/s10677-020-10068-1> [in English].

13. Xaytmatov U. T. The Psychological View of the Military Community. URL: <https://openaccessjournals.eu/index.php/ijdpp/article/download/493/481/1844> [in English].